הלכה · משנה תורה · מפרשים · לחם משנה · ספר קורבנות

לחם משנה על משנה תורה, הלכות מחוסרי כפרה

רבי אברהם די בוטון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לחם משנה על משנה תורה, הלכות מחוסרי כפרה

רבי אברהם די בוטון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לחם-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-מחוסרי-כפרה/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ב 4
הלכה ה 4
הלכה ח 5
הלכה ט 5
הלכה י 5
הלכה יב 5
פרק ב 6
הלכה א 6
הלכה ב 6
הלכה ג 6
הלכה ט 7
הלכה יד 7
פרק ג 8
הלכה ג 8
הלכה ד 8
פרק ד 8
הלכה א 8
הלכה ב 10
הלכה ג 12
פרק ה 13
הלכה א 13
הלכה ד 13
הלכה ה 13
הלכה ו 14
הלכה ט 14
הלכה י 14
הלכה יא 14

פרק א

הלכה ב

גר שמל וטבל וכו'. בריש פ"ד דכריתות אמר במשנה ראב"י דגר ונזיר הוי ג"כ מחוסרי כפרה ובגמרא אמרינן דרבנן לא מנו להו משום דגר מייתי קרבן לאכשורי נפשיה בקהל ונזיר משום דכי מייתי קרבן לאשתרויי למישתי יין דחולין הוא, ורבינו ז"ל כתב כאן טעם הגר למה לא מנה אותו ולא כתב טעם הנזיר ג"כ, ונראה שטעמו משום דנזיר פשוט הוא טעמו דהוי למישרי נפשיה בחולין אבל גר דהוי למישרי נפשיה בקדשים הוצרך רבינו ז"ל להזכיר טעמו:

הלכה ה

ואם הביאה קרבנה תוך ימי מלאת לא יצאה וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל נראה שהבין שכוונת הר"א ז"ל להשיג על רבינו ז"ל על דין זה דאפילו אם הביאה תוך מלאת דיצאה דהוי כמו חטאת חלב ודם דהטמא משלח קרבן ותירץ להשגתו של הר"א ז"ל דשאני הכא דכתיב ובמלאת ימי טהרה תביא. ולי נראה לומר דבמחילה מכת"ר אלף פעמים מעולם לא עלה על דעת הר"א ז"ל דודאי אם הקריבה קודם מלאת לכולי עלמא אינו קרבן כלל וכמ"ש רבינו ז"ל בפי"ח מהל' מעשה הקרבנות דמחוסר זמן בבעלים מיקרי יולדת דהקריבה קרבנה תוך ימי הספירה והיינו ודאי תוך מלאת וכ"כ רש"י ז"ל בפרק בתרא דזבחים אלא כוונת הר"א ז"ל להשיג על רבינו ז"ל במ"ש אפילו על ולדות אחרים אינה יכולה להביא ועל זה תפול הקושיא שהקשה דאמר מאי שנא מחטאת חלב ודם שהטמא משלח קרבנו וא"כ למה אין זאת משלחת על ולדות אחרים תוך ימי מלאת ולד זה. ומה שתירץ מ"ע על השגה זו ופירש דבריו הרב בעל כ"מ ז"ל דאתי רבינו ז"ל כת"ק דפליג אמאי דאמר ר' יהודה בפ"ב דכריתות דאמר התם דאתיא כרבי יהודה דאמר ולד שני כמאן דליתיה דמי ומשמע דלרבנן אינה ראיה להביא אפילו על הראשון כל שהיא בתוך מלאת ולד של שני, איני מכיר ראיה זו דהתם איירי לשחוט את הפסח עליה שצריכה לאכול לערב ולכך לרבנן לא ישחוט הפסח דאפילו תביא קרבן על ולד ראשון עדיין היא בתוך מלאת ולד שני ואינה יכולה לאכול את פסחה לערב ולכך לרבנן אין שוחטין עליה את הפסח כיון שצריכה למיכל באורתא אבל היכא דלא בעיא למיכל לאורתא ודאי דלכ"ע תביא על ולד ראשון תוך מלאת ולד שני:

הלכה ח

הפילה ביום שמונים ואחד וכו'. וה"ה ליל שמונים ואחד דהלכה כב"ה דאית ליה בפ"ק דכריתות דמפלת לאור פ"א חייב מקרא דולדות הרבה ריבה הכתוב וכן פסק רבינו ז"ל לקמן בפ"ג:

הלכה ט

אחר ארבעים יום וכו'. לא כתב רבינו ז"ל ביום מ"א מלידתה שהפילה משום דאי אפשר זה אלא ע"י איסורא וכדכתב הרב בעל כ"מ ז"ל בשם הר"א בנו של רבינו דטומטום ואנדרוגינוס צריך שתמתין נ"ד יום ולכך סתם וכתב אחר ארבעים יום כלומר כיון שהפילה אחר מ' יום בהיתרא ובאיסורא בהיתרא לסוף נ"ד ובאיסורא ביום מ"א וכתב לשון סתמי דנשתמע מיניה היתרא ואיסורא ובכל גווני קאמר הרי זו מביאה קרבן על נפל זה ואינו נאכל:

הלכה י

והשאר עליה חובה. לפירוש הר"א ז"ל שמפרש דר"ש פליג אדלעיל והיינו משנה אחרונה דהלכתא כוותיה א"כ קשה טובא מתניתין דבתר הכי בפ"ד ממחוסרי כפרה דהאשה שילדה ולדות הרבה תוך מלאת דאינה מביאה אלא קרבן אחד משמע דבין לרבנן בין לר' יהודה אם הוא אחר מלאת בעינן תרי קרבנות והוי חובה מקרא דזאת כדריש שם בגמרא יכול על הלידה שלפני מלאת ועל שלאחר מלאת ת"ל זאת וכן מתני' דהמפלת לאור פ"א דפליגי ב"ש וב"ה אי חייבת שני קרבנות או לא הא למשנה אחרונה אין עליה חובה אלא אחד. מיהו י"ל דהני מתני' דהוי קודם משנה דרשב"ג היה למשנה ראשונה אבל הא דמחוסרי כפרה דהוי אחר מתני' דרשב"ג דוחק הוא לומר דהוי לפי משנה ראשונה כיון דרבי מביאן אח"כ ואיפליגו ת"ק ור' יהודה ארשב"ג ודאי דאין ראוי לפסוק כרשב"ג בהא. ע"כ נראה ודאי כפי' רש"י ז"ל דלא תיקן רשב"ג כן אלא לפי שעה משום עת לעשות לה' הפרו תורתך ורשב"ג לא פליג אדלעיל. ומיהו בפירוש המשנה כתב רבינו ז"ל והלכה כרשב"ג משמע דאית ליה כהשגת הר"א ז"ל אבל כאן בחבור ודאי דחזר בו:

הלכה יב

האשה שיש עליה לידה או זיבה וכו'. בפסחים פ' האשה (דף צ') אמרו גבי פלוגתא דרב גבי טמא שרץ אי הכי מחוסר כיפורים נמי דילמא פשע כגון דמסרינהו לב"ד וכדרב שמעיה דאמר חזקה וכו' ואע"ג דהך תירוצא אידחי שם בגמרא דשם אמרו אלא לרב

מדאורייתא לא חזי וכו' מ"מ שם אמרו בסוף הסוגיא מהו דתימא כיון דמחוסר כפרה לא קמ"ל כדרב שמעיה משמע דמ"מ לפי המסקנא בעינן לממסר לב"ד וכדרב שמעיה:

פרק ב

הלכה א

בצק של שעורים וכו'. בפ' בנות כותים (דף ל"ה) מימרא דרב הונא:

הלכה ב

או שראה אשה וכו' או שהרהר בעסקי בעילה וכו'. הוא פירוש למה שאמרו הרהר עד שלא ראה ראה עד שלא הרהר וכו':

הלכה ג

הרואה קרי אינו מתטמא בזוב מעת לעת וכו'. בס"פ בתרא דנזיר אמרו במשנה דזב משנזקק לזיבה שכבת זרעו מטמאה ושקיל וטרי בגמרא למאי מטמאה ואמר שם רב אדא בר אהבה לומר שאין תולין בה פירוש שאם ראה קרי ואח"כ ראה זיבה אין תולין הזיבה בקרי שראה אחר שנזקק לטומאת זיבה ואמרו שם כסבור רב פפא קמיה דרבא למימר איידי חולשא הוא דחזי א"ל רבא והא תניא גר שנתגייר מטמא מיד בזיבה ואמאי אין לך חולי גדול מזה אלא תנאי היא וכו' כך היא גירסת התוס' ז"ל ופירשו דהכי קאמר סבר רב פפא למימר דטעמא דקרי פוטר בזיבה דאיכא למיחש שמא מחמת חלישות נתרוקן מן השכבת זרע דחזא וקרי כאן מבשרו ולא מחמת אנסו וכו' והקשה לו רבא א"כ גר שראה קרי קודם שנתגייר נמי אמאי לא יפטור קרי את הזיבה כיון דטעמא דקרי פוטר בזיבה הבא אחריו משום חולשא הוא מה לי ראה קרי כשהוא עכו"ם מה לי ראה קרי כשהוא ישראל הא אין לך חולי גדול מזה ותירצו אלא תנאי היא כלומר ודאי דטעמא דקרי פוטר בזיבה לאו משום הכי הוא אלא משום גזירת הכתוב הוא ולפיכך לא שנא נזקק לזיבה לא שנא אינו נזקק לזיבה הקרי פוטרו, וא"כ לפי פירושם אפילו אחר שנעשה זב היה לנו לבודקו בראיה שלישית אולי מחמת קרי ראה דכיון דהוי גזירת הכתוב לאו טעמא משום דהוי באונס אלא טעמא אחרינא וקרי פוטר אפילו בראיה שלישית. ומדברי רבינו ז"ל משמע דלית ליה פי' זה משום דהוא נתן טעם לקרי שפוטר משום דראייה של זוב מחמתיה קא אתי דלדברי התוס' ז"ל אין זה הטעם אלא גזירת הכתוב הוא ועוד דהוא כתב ובראיה שלישית אין בודקין כלל ולדברי התוס' ז"ל צריך לבודקו אם ראה קרי דקרי פוטר אפילו אחר שנזקק לזיבה. ומ"מ צריך טעם לסברתו אמאי בגר שנתגייר קאמר דקרי אינו פוטר דהתם נמי נימא שכבת זרע מחמת קרי קא אתי כדכתבו התוס' ז"ל ואין

לומר כמו שתירץ רבינו שמשון ז"ל במסכת זבים דדוקא ראיה ראשונה אפילו שיהיה תוך מעת לעת לא איכפת לן דכיון דזב אינו מטמא בזיבה הראיה הראשונה הוי ראיה ראשונה של זב ומטמא לאונסו אבל ראיה שניה בעינן שיהיה אחר מעת לעת דרבינו ז"ל לא חילק בכך אלא כתב סתם אין תולין לו מעת לעת אפילו ראה ראיה ראשונה ושניה תוך מעת לעת. לכך נראה ודאי דהוא גריס כגירסת רש"י ז"ל ופירוש רב פפא דאמר איידי חולשה הוא דחזא רוצה לומר דהזב מטמא אע"פ שראה קרי מפני הכתלים דחולשה דזיבה ולכך באה לו הזיבה זאת שנחלש מזיבה ראשונה והקשה לו רבא מגר שנתגייר מטמא בזיבה והא התם ליכא שום חולשה לומר שמחמת חולשה באה לו ולא תלינן הזיבה בקרי ותירצו אין לך חולי גדול מזה כלומר מחמת החולשה שקבל עליו עול מצות באה לו ולכך מטמא וא"כ לפי המסקנא הוי טעמא דשכבת זרע קרי דאינו פוטר בזיבה אחר שנזקק לזיבה דאמרינן משום חולשה דזיבה באה לו אבל כשלא נזקק לזיבה מחמת שכבת זרע באה לו ולכך רבינו ז"ל כתב דטעמא דקרי פוטר משום דהזיבה באה ממנו ואחר שנזקק לזיבה אינו פוטר הקרי ולכך אין בודקין אותו בראיה שלישית מחמת הקרי דאינו פוטר כלל וגר שנתגייר מטמא בזיבה משום חולשה דקבלת מצות באה לו. אבל מ"מ קשה דברי רבינו ז"ל בפירוש המשנה שנתן טעם לגר שנתגייר שמטמא בזיבה משום דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואין משגיחין לדבר מענייניו הקודמות דאין זה טעם כלל לפי סוגית הגמ' דכתיבנא לא לפירוש רש"י ז"ל ולא לפירוש התוס' ז"ל:

הלכה ט

שנאמר או החתים בשרו כל שהוא ניכר מבשרו וכו'. דרשא זו בספרא איתא וכדכתב רבינו ז"ל בפירוש המשנה במס' זבים:

הלכה יד

הרואה ראיה אחת בין השמשות וכו'. פירש רבינו שמשון ז"ל לא ברגע אחד מכוון אלא כגון ראשונה בתחלת בין השמשות ראשון ושניה בסוף בין השמשות שני וכן נראה מוכרח מדברי ה"ה ז"ל פ"ה מהל' שבת ע"ש:

שמא אחת מהן היתה מקצתה ביום וכו'. רבינו ז"ל כתב בפירוש המשנה בפ"ק דזבים. ויתכן עוד כי הראשונה היתה מקצתה ביום ו' וקצתה ליל שבת וכן השניה היתה קצתה ביום השבת וקצתה ליל ראשון ויהיו ד' ראיות רצופות וכו' וכאן בחיבור לשון רבינו ז"ל יותר מדוקדק שכתב שבאחת מהן שהיתה מקצתה ביום ומקצתה בלילה סגי דכן הוא האמת בודאי ובפירוש המשנה כתב דשתי הראיות היו מקצתן ביום ומקצתן בלילה להפליג האיסור אע"פ שאינו צריך:

פרק ג

הלכה ג

בודק בשביעי או בשמיני וכו'. בסוף פ"ו מהל' איסורי ביאה כתב רבינו ז"ל וכן אם בדקה ביום ראשון מימי הספירה ומצאה טהור וביום השמיני ומצא טהור הרי זו בחזקת טהרה משמע דצריך שיבדוק ביום הראשון כדי שתהיה טהורה כשבדקה ביום השמיני אבל אם לא בדקה ביום הראשון צריך שתבדוק ביום השביעי שכן כתב שם אח"כ בדקה ביום שלישי לזיבתה וכו' וביום השביעי בדקה וכו' וכן מתבאר בגמרא בפ' תינוקת דאמרו שם דהיכא דבדקה בראשון ואח"כ בדקה עצמה בשמיני הוי תחילתן ולא סופן א"כ כשלא בדקה לא בראשון ולא בשביעי הוי לא תחילתן ולא סופן ובהדיא אמרו שם לרב דאו תחילתן או סופן בעינן א"כ ודאי דהיכא דבדקה בשמיני ולא בראשון לרבינו ז"ל היא טמאה בלי שום ספק וכן כתב ה"ה ז"ל בשם המפרשים וכתב שהוא ברור משמע דאין שום חולק על זה. וע"כ צריך לדחוק על כל פנים דהאי או בשמיני דקאמר רבינו ז"ל ארישא דלישניה קאי שכתב זב שבדק ביום ראשון והכי קאמר או שבדק בראשון ובשמיני וכדכתב הרב בכ"מ ז"ל:

הלכה ד

כל ראיה שהיא סותרת וכו'. כל אלו הדברים עד הכל מתטמאין הוא מבואר בפ"ק דכריתות ומשם עד סוף הפרק בפ"ב דזבים:

פרק ד

הלכה א

ומפני מה טובל בשמיני אחר שטבל מאמש וכו'. ביומא פ' אמר להם הממונה איפליגו ר' יהודה ורבנן דלרבנן מצורע טובל בשמיני משום דדייש בטומאה אבל כל אדם לא דיישי בטומאה כלומר שהורגל המצורע ליגע עד עכשיו בטומאה ור' יהודה סבר איפכא דמצורע אינו טובל מפני שכבר טבל מאמש ושאר כל אדם טובל כדי שיזכור טומאה ישנה שבידו ותנינן שם ואין אדם נכנס לעזרה ולעבודה אפילו טהור עד שיטבול. ולפי הנראה מן הסוגיא מתני' אתיא דלא כרבנן דלרבנן א"צ טבילה אלא המצורע משום דדייש ותימה דרבינו דפסק כאן כרבנן דדוקא מצורע משום שהורגל בטומאה הצריכו לו טבילה איך כתב בפ"ה מהל' ביאת מקדש וזה הכלל היה במקדש אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אע"פ שהוא טהור עד שהוא טובל ע"כ והיינו מתני' דהתם וכבר נתבאר דשם משמע דאתיא כר' יהודה א"כ רבינו ז"ל מזכי שטרא לבי תרי, ועוד דשם נראה מדברי

רבינו ז"ל דדוקא כשצריך לעבוד עבודה אז הצריכוהו לטבול אבל אם א"צ לעבוד עבודה א"צ לטבול וסובר דמ"ש במשנה ואין אדם נכנס לעזרה ולעבודה היינו לעבודה דוקא ודלא כתוס' ז"ל ורש"י ז"ל שכתבו דעבודה לאו דוקא, וקשה עליו דאמר שם א"ל אביי לרב יוסף נימא רבנן דפליגי עליה דר' יהודה כבן זומא ס"ל והאי דקתני מצורע להודיעך כחו דר' יהודה או דילמא שאני מצורע דדייש בטומאה וכו' והשתא כיון דרבינו ז"ל סובר דמתני' בדוקא נקט עבודה א"כ בן זומא לתת טעם למתני' הוא דאתא ולזה עשה הק"ו וא"כ איך אמר דכבן זומא ס"ל הא אינהו אמרי בכל אדם אפילו שאינו עובד עבודה ובן זומא לא אמר כל כך אלא דוקא לעבוד עבודה וא"כ היכי אמר' כדאמרינן דנקט מצורע להודיעך כחו דר' יהודה אבל הוא הדין דלמצורע נמי טובל אפילו שלא בשעת עבודה ואתו רבנן כבן זומא הא ליתא כדכתיבנא. ונ"ל לומר דרבינו הוקשה לו שתי קושיות שהקשו התוס' ז"ל חדא דמאי ק"ו עביד בן זומא מה להתם שכן ראוי לעבוד עבודה ועוד הוקשה להם היכי אמרינן כבן זומא ס"ל הא אפילו כר' יהודה אתי דהא לא פליגי בן זומא ור' יהודה אלא אי הטבילה דאורייתא או דרבנן לכך מפרש הוא ז"ל דמאי דנקט במתני' עבודה הוי דוקא דהטהור לעבוד עבודה דוקא צריך טבילה והשתא א"ש ק"ו דבן זומא דהיינו לענין עבודה דוקא וכן מה שאמרו כבן זומא ס"ל ה"פ דאית להו כבן זומא דטבילת כל אדם לעבודה הוי מן התורה והחמירו רבנן אפילו למי שאינו עובד עבודה שיהיה טובל גזירה שמא יעבוד וכדכתבו התוספות שם וכיון דהטבילה בעבודה יש לה שורש מן התורה עבוד רבנן הרחקה יתירתא והיינו טעמייהו דרבנן דהצריכו טבילה בכל אדם ובמצורע משום דיש לה עיקר מן התורה בעבודה ולכך גזרו רבנן בכל אדם שלא בעבודה אטו דעובד עבודה ולא חילקו בין שאר אדם למצורע דרצו להחמיר בה אבל לר' יהודה דלית ליה דטבילה בעבודה יש לה עיקר מן התורה לא גזרו רבנן במצורע אלא בשאר כל אדם דוקא אבל מצורע שאני שכבר טבל. וא"ת אמאי קאמר האי דנקט מצורע להודיעך כחו דר' יהודה לימא להודיעך כחן דרבנן דלא מבעיא בכל אדם דאפילו ר' יהודה מודה דטובל אלא אפילו במצורע דפליג ר' יהודה שכבר טבל קאמרי רבנן דצריך טבילה. וי"ל דמ"מ לרבנן סוף סוף הוי רבותא בכל אדם טפי דלא דיישי בטומאה מבמצורע דדייש בטומאה לכך קאמר להודיעך כחו של ר' יהודה ועל כרחין צריך אתה לתרץ כך קושיא זאת לכולהו פירושי ולפי מה שפירשנו בדעת רבינו לא איירי מתני' אלא בעבודה דוקא ועל דא קאי בן זומא ואתי שפיר טעמיה וכיון דאסיקו בגמרא דרבנן דר' יהודה אית להו דשאני מצורע משום דדייש בטומאה ולא גזרו בכל אדם פסק רבינו ז"ל כוותייהו וכסתם מתני' דדוקא לעבודה הצריכו טבילה בכל אדם מכח ק"ו דבן זומא ורבנן דר' יהודה לפי

המסקנא מצו סברי כבן זומא ודוקא בעבודה צריך טבילה וכן במצורע משום דדייש ומ"מ בגמרא אמר או דילמא שאני מצורע דדייש לפי פירוש זה ר"ל או דילמא אפילו אית להו כבן זומא ויש לטבילה זו עיקר מן התורה מ"מ לא גזרו שלא בשעת עבודה אלא במצורע דוקא משום דדייש ופשיט ליה רב יוסף דטעמא דדייש עיקר ורבנן דר' יהודה אפילו ס"ל כבן זומא לא גזרו שלא בשעת עבודה אלא במצורע דוקא וכן פסק רבינו ז"ל ואם תאמר והא אמרינן התם בתר הכי איבעיא להו מהו שיעשה סכין ארוכה וכו' ע"כ לא קאמרי רבנן התם דלא קעביד עבודה אבל הכא דקא עביד עבודה לא או דילמא לא שנא ומאי קא מבעיא ליה הא ודאי יש לחלק בין עבודה לשאינה עבודה דהא אמרת במתניתין שאמרה דאין אדם נכנס לעבודה הוי אפילו כרבנן דפליגי עליה דר' יהודה וס"ל כבן זומא אלא שמחלקין בין היכא דעביד עבודה להיכא דלא קא עביד עבודה. וי"ל דמ"מ מבעיא ליה דדילמא שחיטה לאו עבודה היא כדאמרינן במנחות בפ"ק (דף ה') אימא הכי משמע עבודה שחיטה לאו עבודה היא ומשום הכי מספקא ליה לבעיין לומר לא שנא כלומר דהאי לאו עבודה היא. ומ"ש לפיכך טובל וכו' אע"פ שלא הסיח דעתו. שם מבואר כן שאמר שם שאם הסיח דעתו הזאה שלישי ושביעי בעי:

הלכה ב

נתאחר ולא גילח וכו'. בפ"ו מהלכות נזירות כתבתי מזה ע"ש:

ואח"כ מביא את האשם של מצורע עד הפתח כו'. בפ"ג דזבחים הקשו שם למ"ד ביאה במקצת לא שמה ביאה ליעייל ידיה ולסמוך ותירצו הא מני ר' יוסי בר ר' יהודה היא וקשה טובא בפשטא דשמעתא ואלא מאי ביאה במקצת שמה ביאה א"כ אימא רישא דתוספתא דקאמר המצורע מניח ידו תחת ידו של כבש והכהן מניח ידו על המצורע ומוליך ומביא וכו' ותנופה כתיב בה לפני ה' ובודאי דבעינן בעזרה במזרח וכדכתב רבינו ז"ל בפ"ט מהל' מעשה הקרבנות וא"כ ע"כ מכניס ידו בעזרה וכיון דביאה במקצת שמה ביאה היכי מכניס ידו ובדברי רבינו ז"ל קשיא טובא דבתוספתא משמע דהכהן והבעל יחד מניפין ורבינו כתב הכהן דוקא וכן קשה מה שהשיג עליו הר"א ז"ל. והר"י קורקוס תירץ לכל זה דמדמקשו בגמרא בפרק ג' דזבחים הכי משמע דס"ל דרישא לאו מתרצא דאל"כ תקשי ליה רישא כדכתיבנא ולכך רבינו ז"ל לא פסק כרישא דתוספתא ודחאה מהלכה אלא כתב שהכהן מניף לבדו וזה דוחק גדול. ולי נראה לתרץ דודאי התוספתא פליגא עם הברייתא דת"כ ואיתא במנחות פרק כל המנחות באות מצה (דף ס"א) דאמרינן התם ת"ר והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן והניף אותם תנופה מלמד שטעונין וכו' לפני ה' במזרח משמע דאית לה להך ברייתא דלפני ה' דקאמר קרא הוי

במזרח העזרה ולא דמי ללפני ה' פתח אהל מועד דקאמר בקרא דלעיל מיניה דהתם הוי בשער ניקנור כדאמרו שם בברייתא דת"כ גופא אבל הך לפני ה' ס"ל דהוי במזרח העזרה אבל התוספתא סבירא לה דהך לפני ה' דהך קרא סמיך אקרא דלעיל מיניה והוי בשער ניקנור ולא בעזרה גופא ולכך ס"ל לתוספתא דהך הנפה הוי בבעל וכהן כשאר כל התנופות דהוי יחד הבעל והכהן וכדכתב רבינו ז"ל בפ"ט מהל' מעשה הקרבנות משום דכיון דהך לפני ה' הוי בשער ניקנור א"כ הרי יכול המצורע להיות שם ומניף עמו, אבל הברייתא דתורת כהנים סבירא לה דהך לפני ה' הוי במזרח העזרה ולא דמי ללפני ה' האמור בקרא דלעיל מיניה דשאני התם דאמר פתח אהל מועד אבל הך הוי בעזרה גופא ולכך ע"כ צ"ל דהכהן לבדו הוא המניף דהמצורע אינו יכול להכנס בעזרה כיון דהוא מחוסר כפורים. ורבינו ז"ל פסק כברייתא דתורת כהנים משום דהובאה במנחות כדכתיבנא ולכך כתב דהתנופה הוי בכהן לבדו במזרח העזרה ומה שהקשו בפ"ג דזבחים מסיפא דהתוספתא דמשמע דביאה במקצת שמה ביאה לא קשיא ליה מרישא כלל דס"ל לתוספתא דלפני ה' דתנופת מצורע הוי דומיא דלפני ה' דלעיל מיניה דהוי בשער ניקנור ולכך אמר דהבעל והכהן מניף ואע"ג דבהא לית הלכתא כוותה משום דפליג עלה ברייתא דת"כ כדכתיבנא מ"מ מסיפא דתוספתא שמעינן מינה דביאה במקצת שמה ביאה ולהכי פריך התם. והשתא נמצאו התוספתא וגמרא דמנחות פליגי אהדדי ורבינו ז"ל פסק כגמרא דמנחות והראב"ד ז"ל השיגו מפני התוספתא דמשמע מינה דהתנופה היתה בשער ניקנור כדכתיבנא אבל טעמו של רבינו ז"ל ברור ונכון כדכתיבנא:

ומכניס שתי ידיו לעזרה וכו'. כתב הר"י קורקוס ז"ל משום דרבינו ז"ל כתב בפ"ה מהלכות בית הבחירה דמכותל האולם עד כותל מזרחי נקרא צפון לשחיטת קדשים וכ"כ בפ"ג מהל' ביאת מקדש דביאה במקצת לא שמה ביאה לכך כתב דמכניס שתי ידיו לעזרה וסומך דביאה במקצת לא שמה ביאה ולכך מכניס ידיו לאויר העזרה ממש וכיון דאצל הפתח הוא צפון והוא מקום ראוי לשחיטת קדשים שוחט שם מיד כי היכי דליהוי תיכף לסמיכה שחיטה ובאמת הדין עמו. אבל רבינו ז"ל שפסק כרבי דביאה במקצת לא שמה ביאה קשה דבריש פ"ג דזבחים הקשו על מה שאמרו דסמיכה בטהורים מאי שנא סמיכה וכו' סמיכה נמי אפשר דמעייל ידיה וסמיך ותירצו קא סבר ביאה במקצת שמה ביאה דמשמע דאי אית לן ביאה במקצת לא שמה ביאה אפשר לסמיכה בטמאין דמעייל ידיה וסמיך וא"כ רבינו ז"ל דפסק הכי איך כתב בפ"ג מהלכות מעשה הקרבנות ואין סומך אלא טהור ואם סמך הטמא סמך הא אפשר ליה למעיילי ידיה ולסמוך, ואין לומר דרבינו פסק כרב חסדא דאמר התם איפכא מה שחיטה בטהורים אף סמיכה בטהורים

דההיא אתיא כשמעון התמני דסבר דצריך שיהא השוחט עצמו בעזרה ורבינו ז"ל פסק דלא כוותיה בפרק א' מהלכות פסולי המוקדשין שכתב שהטמא שפשט ידיו ושחט הוי שחיטה דאורייתא אלא דרבנן גזרו שמא יגע בבשר וכו' ונראה דכיון דגזרו בשחיטה דילמא אתי למינגע ה"ה דגזרינן בסמיכה דילמא אתי לאימשוכי כדאמרי' בפרק אמר להם הממונה גבי בעיא עשה סכין ארוכה ושחט מאבראי והגם כי לא מצינו בהדיא מפורש זה בגמרא סובר רבינו ז"ל דמשחיטה ילפינן לה ומש"ה כתב דבדיעבד אם סמך סמך ודוחק:

ואם הזה ולא כיון כנגד בית קה"ק כשרות וכו'. במנחות פ' הקומץ רבה (דף כ"ח) הקשו ב' ברייתות חדא אמרה הזאות שבמצורע שלא לשמן פסולות שלא מכוונות כשרות וחדא אמרה בין שלא לשמן בין שלא מכוונות כשרות ותירצו כאן להכשיר הקרבן כאן להרצות שלא עלו לבעלים לשם חובה והם דברי רבינו שכאן כתב אם הזה ולא כיון כשרות ובפרק שלאחר זה כתב נתן שבע המתנות שלא לשמן לא הורצה והוכשר המצורע ע"כ:

הלכה ג

שירי הלוג אינו נאכל אלא בעזרה וכו' שהרי הוקש לאשם וכו'. לא ידענא מנא ליה הא לרבינו ז"ל דבפ' הקומץ רבה משמע איפכא כדאמרינן התם גבי רומיא דהני ברייתות שהבאתי הא ר"א הא רבנן ר"א דמקיש אשם לחטאת מקיש נמי לוג לאשם רבנן דלא מקשי וכו' משמע דלרבנן דאית להו דשוחט אשם שלא לשמו כשר וכדפסק רבינו ז"ל בפ' שלאחר זה ולא מקשי ליה לחטאת ה"ה דלא מקשי לוג לאשם ואע"ג דהאי שינויא לא קאי הא דרבנן לא מקשי לוג לאשם לא אידחי לפי המסקנא ומנא ליה הא לרבינו ז"ל שכתב שהרי הוקש לאשם ואולי באי זה מקום מצאו ואנכי לא ידעתי:

ואסור לאכול מלוג השמן וכו'. בפ' ב"ש תניא לוג שמן של מצורע מועלין בו עד שיזרק הדם נזרק הדם לא נהנין ולא מועלין רבי אומר מועלין עד שיתן מתנותיו כלומר מתן שבע ושוין שאסור באכילה עד שיתן מתן שבע ומתן בהונות וכו' ע"כ. משמע דלרבנן לענין מעילה די בזריקת הדם לבד ולענין אכילה צריך שיתן שבע ומתן בהונות ורבינו ז"ל בפ"ב מהל' מעילה כתב נזרק דם האשם לא נהנין ולא מועלין עד שיתנו ממנו מתנותיו הותרו השירים ופשוט הוא דאותם המתנות שהזכיר שם הם מתן שבע ומתן בהונות ולא הוצרך להאריך שם דסמך על מ"ש כאן:

פרק ה

הלכה א

בין שנתן בצד הדם וכו'. בפ"ק דמנחות (דף י) לא כתב כן רש"י ז"ל שכתב שם גבי תרי קראי למה לי בשלמא חד כתביה לאשמועינן דיתן שמן על הדם ולא אצלו כו'. ואולי י"ל דאחר דאשמעינן קרא דאפילו נתקנח הדם יתן מינה ילפינן דה"ה אצלו. ורש"י ז"ל כתב כן אי לא הוה אלא חד קרא דוקא ונמצא לפי זה דבריו כדברי רבינו ז"ל:

אין לו בוהן יד ימנית וכו'. פירשתיו בהל' נזירות פ"ח:

הלכה ד

חסר הלוג עד שלא יצק ימלאנו וכו'. בפ"ק דמנחות (דף ט') הקשו התוס' ז"ל שם מהא דהקדים מתן שמן למתן דם דאע"פ דהוא אחר יציקה מ"מ קאמר דימלאנו ותירצו בסוף הדיבור דיציקה הנעשית בפיסול לא הוי יציקה ובריייתא אתיא אפילו כת"ק דפליג אר"ש וזה דעת רבינו ז"ל ולכך פסקה:

הלכה ה

שמתנת הראש אינה מעכבת וכו'. מה שתירץ הר"י קורקוס ז"ל דמ"ש רבינו לעיל אם לא נתן לא כיפר היכא דהוא בעין אבל היכא דנשפך לא מעכב הדין עמו והוכרח רבינו ז"ל לכך משום דק"ל דבפ"ק דזבחים אמרינן לריב"נ כפר מתן בהונות לא כפר מתנות הראש אם כן הך בריייתא דקא אמרה דלא מעכבי מתנות הראש לא כר"ע ולא כר"י בן נורי דלר"י ב"נ לא כפר מתנות הראש ולר"ע אפילו בהונות לכך הוצרך לתרץ דלענין מתנות הראש יש חילוק בין נשפך ללא נשפך ומכאן יצא לו חילוק זה. ובתוס' ז"ל דרך אחרת לתרץ זה:

שנאמר והנותר בשמן ומיתר השמן וכו'. בפרק הוציאו לו אמרה מתנות הראש לא מעכבת מ"ט אילימא משום דכתיב והנותר מן השמן אלא מעתה הנותרת מן המנחה ה"נ דלא מעכבי ותירץ שאני התם דכתיב מיתר והנותר ופירש"י ז"ל ה"נ דלא מעכבי והא אמר מר שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה אין מקטירין את הקומץ עליהם ע"כ. ואע"ג דרבינו ז"ל בפי"א מהל' פסולי המוקדשין פסק נשאר מעט מן השירים בכשרותן יקטיר הקומץ וא"כ לכאורה נראה דלא היה צריך לתירוץ דיתר ונותר דמשמע טעמא משום דהוי שירי שירים מ"מ כיון דהוא פסק דאם לא נשאר כלל דאין מקטירין את הקומץ ה"נ דלא נשאר כלל לא היה לו לומר דמתנות הראש אינן מעכבות ועל כן צריך לטעמא דהוי שירי שירים:

הלכה ו

הקדים מתן שמן למתן דם וכו' שנאמר זאת תהיה תורת המצורע. קשה דבפ"ק דמנחות (דף ה') הקשה רב ששת מהא דהקדים מתן שמן למתן דם דמשמע מהכא דיש מחוסר זמן לבו ביום ודחו דשאני הכא דכתיב זאת תהיה תורת המצורע ואח"כ הקשה רב פפא מההיא דהקדים חטאתו לאשמו ומינה יליף דיש מחוסר זמן לבו ביום ולא צריכין לטעמא דזאת תהיה תורת המצורע דלא קאי לפי המסקנא וא"כ רבינו ז"ל איך כתב טעם זה ואולי מפני שהוא טעם מרווח לא נמנע רבינו מלכותבו אע"ג דלא קאי לפי האמת:

הלכה ט

מצורע שהביא קרבן עני וכו'. רבינו ז"ל פסק כר' יהודה משום דאמרי' בפ' מי שהוציאו דהלכתא כוותיה לגבי ר"ש אבל מ"מ קשה כיון דבפרק תינוקת סבר שמואל כר"ש דלא קבע אשם וכן סתם מתני' דבפ"ב דכריתות אוקי גמרא כוותיה דקאמר התם חסורי מחסרא והכי קתני הביא ציפוריו וכו' א"כ ראוי היה לו לפסוק כר"ש:

הלכה י

שני מצורעין וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל הניח בצ"ע דכיון דרבינו ז"ל פסק כר' יהודה דקבע אשם איך כתב כאן תקנה שיכתוב נכסיו הא בפרק תינוקת אמרו דהך אתיא כר"ש. ולפי דעתי יש לתמוה ג"כ למה לא כתב רבינו ז"ל שקרב כבר אשמו דאם לא עשה כן אין לו תקנה כדאוקי שמואל בגמרא. אבל לפי האמת לא קשה כלל דרבינו ז"ל אית ליה דאשם אינו מעכב כלל כדכתב בפ"א מהלכות אלו ובפרק אחרון מהל' נזירות ואע"ג דבפרק א' מהלכות אלו כתב הרב בעל כ"מ ז"ל דהוא טעות אינו כן לעניות דעתי אלא כמ"ש בהל' נזירות ומפני ששמואל בגמרא אית ליה דאשם מעכב הוצרך לומר דקרב אשמו וכר"ש אבל לדידן דקי"ל דאשם אינו מעכב אפילו לרבי יהודה אתי שפיר דאיירי דלא הביא אשמו דאינו מעכב ובהל' נזירות הארכתי הדברים יותר יע"ש:

הלכה יא

עשיר שאמר וכו'. בהלכות ערכין בפ"ג כתב רבינו ז"ל דין כיוצא בזה ושם הארכתי: אח"כ ראיתי בסמ"ג עשין רכ"א שכתב לשון המשנה מפרק ב' דכריתות וכתב בסוף המשנה ואין השאר עליו חובה כגירסת רבינו שלמה משום עת לה' וכו' ע"כ. ומשם נתבאר דיש גירסא אחרת במשנה והיא והשאר עליו חובה וכוונת המשנה היא שהמעשה מביא לסיוע ממה שאמר לעיל מביא קרבן אחד והשאר חובה ואמר ראיה לדבר שפעם אחת עמדו קינין ביוקר מפני שהיו סבורים שכל הקרבנות היו מחוייבים להביא כדי להכשירם בקדשים והיו צריכין עכ"פ להביא כולם תיכף ומיד בא רבן שמעון

ודרש שאין הדבר כן אלא יביא אחד היום להכשירו בקדשים ואח"כ כשיעבור היוקר יביא האחרים דאינם מעכבין אותו להכשירו בקדשים אלא שהם עליו חובה דוקא כיון ששמעו כן הוזלו הקינין שלא היו לוקחים אלא כל אחד ואחד שהיו צריכין להכשירן בקדשים. וגירסא זו נכונה שהמעשה בא לסיוע מה שאמר למעלה. ונ"ל שזו גירסת רבינו ז"ל ולכך פסק השאר חובה מפני שאין כאן משנה ראשונה ואחרונה כדכתב הר"א ז"ל דהוי לפי גירסת רש"י ז"ל:

סליקו להו הלכות מחוסרי כפרה בס"ד: